

OKAN in het Nederlandstalig onderwijs

FACT SHEET 1 – April 2012

**Onderzoeksmedewerker
Zeynep Balci**

**Promotor
Noel Clycq**

OKAN IN HET NEDERLANDSTALIG ONDERWIJS

Onderwijs is één van de voornaamste sleutels tot maatschappelijke participatie, integratie en inburgering. Een onderwijssysteem met oog voor differentiatie is dan ook een basisvereiste. OKAN-klassen spelen hier een belangrijke rol in en proberen tegemoet te komen in de opvang van anderstalige nieuwkomers. Gewezen op het belang willen we met deze *fact sheet* dit thema verder toelichten en bespreken.

Ieder jaar komen in België heel wat anderstalige nieuwkomers aan, onder hen ook minderjarigen die leerplichtig zijn. Inburgering van deze jonge nieuwkomers verloopt voornamelijk via onderwijs. Om het inburgerings- en integratieproces zo vlot mogelijk te laten verlopen, is de Vlaamse overheid in 1991 gestart met het 'onderwijsvoorrangsbeleid ten aanzien van migranten'. Dit beleid resulteerde onder andere in de oprichting van OKAN-klassen in het secundair onderwijs.

OKAN staat voor Onthaal Klas voor Anderstalige Nieuwkomers en dit initiatief is van start gegaan in het schooljaar 1991-1992 onder de noemer 'onderwijsvoorrangsbeleid ten aanzien van migranten'. Het onthaaljaar richt zich specifiek tot leerlingen uit het secundair onderwijs die in België zijn toegekomen en die het Nederlands onvoldoende machtig zijn om in het reguliere onderwijs te beginnen. In het basisonderwijs worden er geen aparte OKAN-klassen georganiseerd. Deze anderstalige leerlingen worden opgenomen in het regulier onderwijs. Men spreekt in dit verband van het opzetten van onthaalonderwijs voor deze kinderen en niet zozeer van onthaalklassen. Dit heeft te maken met de regelgeving rond anderstalige nieuwkomers die verschillend is voor het basis-en secundair onderwijs¹.

Het leerprogramma wil de taalvaardigheid Nederlands en de sociale integratie van anderstalige nieuwkomers bevorderen. De leerlingen worden "ondergedompeld in een taalbad", opdat ze na het onthaaljaar in staat zouden zijn om in het reguliere secundair onderwijs les te volgen in een studierichting die aansluit bij hun interesses en mogelijkheden².

Uit cijfers van 2011 blijkt dat er in de provincie Antwerpen 16 OKAN-scholen zijn, gevolgd door Oost-Vlaanderen met 13 scholen. In Limburg en West-Vlaanderen

---

¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/nieuwsbrieven-rapporten/rapporten/onthaalonderwijs/default.htm>, 2010

² <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/okan/uitgangspuntenOkan.pdf>, s.d.

hebben de leerlingen de keuze tussen 7 scholen. Vlaams-Brabant telt 5 scholen met onthaalonderwijs en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt er 2. De grootteorde stemt overeen met het aantal OKAN-leerlingen per provincie.

Elke Vlaamse school kan een onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers organiseren en daar subsidies voor krijgen op voorwaarde dat er zich ten minste 25 leerlingen inschrijven³. Voor de opvang van de anderstalige nieuwkomers kunnen de scholen eveneens extra lesuren en een extra werkingstoelage krijgen.

Scholen die onthaalonderwijs aanbieden, krijgen pedagogische begeleiding en worden ondersteund door het Centrum voor Taal en Onderwijs⁴.

Wat zijn de toelatingsvoorwaarden voor OKAN?

De volgende voorwaarden gelden voor toelating tot OKAN:

- minstens 12 en nog geen 18 jaar zijn op 31 december van het startende schooljaar;
- een nieuwkomer zijn, d.w.z. maximaal één jaar ononderbroken in België verblijven;
- het Nederlands niet als thuistaal of moedertaal hebben;
- onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen;
- nog geen volledig schooljaar onderwijs hebben gevolgd in een school met Nederlands als onderwijstaal⁵.

Een leerling moet aan al deze voorwaarden voldoen om zich te kunnen inschrijven in een onthaalklas. Sinds het schooljaar 2009–2010 is het echter mogelijk in uitzonderlijke omstandigheden af te wijken van deze regel. De school moet hiervoor een afwijkingsaanvraag indienen bij het Agentschap voor Onderwijsdiensten. Uitzonderingen zijn enkel toegelaten bij drie van de toelatingsvoorwaarden:

1. De definitie van het begrip nieuwkomer: een vluchteling die langer dan één jaar over de taalgrens werd opgevangen en die later toegewezen werd aan een asielcentrum in Vlaanderen voldoet in principe niet aan de toelatingsvoorwaarde van nieuwkomer. Toch kan de leerling mits indiening van een afwijkingsaanvraag worden ingeschreven in de onthaalklas.
2. De berekening van de maximumleeftijd: leerlingen die net niet onder de leeftijdsvoorwaarde vallen, kunnen zich toch nog inschrijven. Het gaat hier meer bepaald om leerlingen die 18 jaar worden vanaf 1 september tot en met 31 december.
3. De periode dat leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs zijn ingeschreven: leerlingen van de trekkende bevolking die al geruime tijd in België verblijven zijn ingeschreven in het Nederlandstalig onderwijs, maar zijn regelmatig lang afwezig wat een invloed op hun Nederlandse

³ <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijst.asp?hs=311&fusie=F&studie=1081&nis=&app=50>, s.d.

⁴ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/BN_NL.pdf, 2010.

⁵ <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13800>, 21/09/2011.

taalbeheersing kan hebben. Een afwijking kan aangevraagd worden onder voorwaarde dat de periode van inschrijving in het Nederlandstalig onderwijs niet langer dan 5 schooljaren mag bedragen.

Alle afwijkingsaanvragen dienen gemotiveerd te worden door het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)⁶.

Programma van de OKAN-klas

Na één schooljaar in de OKAN-klas worden leerlingen verondersteld voldoende Nederlands te beheersen om in te voegen in een reguliere klas. Leerlingen worden ingedeeld in niveaugroepen naar gelang hun kennis van het Nederlands. De groepssamenstelling kan na een bepaalde periode wijzigen. Op die manier kunnen jongeren die het Nederlands sneller aanleren, overgaan naar een hogere niveaugroep⁷. Leerlingen die het verst staan op taalkundig vlak, komen terecht in OKAN 1, de middengroep in OKAN 2 en de minst gevorderde groep in OKAN 3.

De ontwikkelingsdoelen van de OKAN-klas bevatten taaldoelen, algemene doelen en attitudes.

Het lessenrooster in de onthaalklas beslaat minimum 28 lesuren en maximum 32 lesuren, waarvan 22 uren uit Nederlandse les bestaan. Naast het Nederlands worden een aantal algemene vakken gegeven. Deze zijn zorgvuldig gekozen met het oog op zelfredzaamheid van de leerling en worden ingevuld met o.a. vakken als godsdienst of niet-confessionele zedenleer, wiskunde, maatschappelijke integratie en ICT⁸.

Binnen OKAN zijn 15 hoofddoelstellingen opgenomen die vertaald worden naar vier concrete gebruikscontexten:

- schoolse redzaamheid 'participeren';
- schoolse redzaamheid 'leren';
- informele contacten in en buiten de school;
- maatschappelijke redzaamheid⁹.

Het is de bedoeling dat leerlingen op het einde van het jaar in staat zijn om informatie te kunnen verwerven, verwerken en uitwisselen. Van de leerkracht wordt verwacht dat hij de competentie 'omgaan met diversiteit' probeert na te streven. De school moet dienen als een interactieve en lerende organisatie, die plaats krijgt binnen een breed netwerk van partners.

Elke regelmatige leerling die als anderstalige nieuwkomer het onthaaljaar heeft gevolgd, krijgt op het einde van het schooljaar een attest met de vermelding dat de leerling het onthaaljaar heeft gevolgd.

⁶ <http://www.pov.be/upload/1258038521.pdf>. s.d.

⁷ <http://www.anderstaligenieuwkomers.be/dmp/printflo/content/16/34/downloads/onthaalonderwijs.pdf>. s.d.

⁸ <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/okan/uitgangspuntenOkan.pdf>. s.d.

⁹ <http://www.vti-aalst.be/algemeen.asp?vid=3>. 2012.

OKAN-klassen kunnen erg divers zijn samengesteld

De diversiteit in de samenstelling is het gevolg van meerdere factoren:

- het gaat om kinderen die intreden op verschillende momenten van het schooljaar;
- het gaat om kinderen met een uiteenlopende scholingsgraad en een verschil in leeftijd
- het gaat vaak om kinderen met een juridisch moeilijke achtergrond afkomstig uit verschillende nationaliteiten en culturen.
- kinderen met traumatische ervaringen.

Een OKAN-klas bestaat uit een heterogene groep jongeren met verschillende leeftijden, godsdiensten, nationaliteiten, talen en scholingsachtergronden. Het hele jaar door stromen nieuwe anderstalige leerlingen binnen. Terwijl men in de vroege jaren '90 eerder geconfronteerd werd met instroom van vooral kinderen uit Turkije en Marokko, vinden we nu in de onthaalklassen ook leerlingen afkomstig uit het voormalige Oostblok, ex-Joegoslavië, het Midden-Oosten en Afrika.

De meest recente cijfers tonen aan dat het aandeel van OKAN-leerlingen ten opzichte van de totale schoolbevolking in het schooljaar 2009-2010 0,36%bedraagt¹⁰.

2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Marokko (136)	Marokko (125)	België (139)	België (140)	Afghanistan (212)
België (112)	België (120)	Marokko (115)	Marokko (124)	Marokko (167)
Turkije (110)	Turkije (100)	Bulgarije (104)	Afghanistan (113)	België (145)
Rusland (109)	Afghanistan (93)	Afghanistan (100)	Bulgarije (95)	Bulgarije (123)
Ghana (79)	Rusland (85)	Rusland (92)	Polen (90)	Irak (104)
Servië (64)	Polen (60)	Turkije (87)	Rusland (86)	Kosovo (98)
Armenië (60)	Servië (54)	Polen (67)	Turkije (81)	Rusland (95)
Polen (58)	Ghana (53)	Servië (65)	Irak (62)	Polen (91)
India (55)	Bulgarije (52)	Ghana (57)	Ghana (60)	Turkije (89)
Afghanistan (52)	China (44)	Portugal (47)	China (47)	Armenië (82)

Bron: Rapport Onthaalonderwijs 2008-2010¹¹

Met het meer openstellen van de intra-Europese grenzen is de migratie binnen de Europese Unie veranderd. Elk jaar komen er anderstalige nieuwkomers naar Vlaanderen op zoek naar een betere toekomst. Gezinnen komen om diverse redenen naar Vlaanderen: economische en familiale redenen, armoede, oorlog of discriminatie. Ook asielzoekers, vluchtelingen of andere families met een juridisch moeilijke achtergrond vinden hun weg naar Vlaanderen. Kinderen van deze nieuwkomers komen terecht in het Vlaams onderwijssysteem.

¹⁰ Onthaalonderwijs 2008-2010'. s.d., p.9

¹¹ Ibidem. p.11

Sinds het schooljaar 2005–2006 maken leerlingen met de Belgische en Marokkaanse nationaliteit deel uit van de top drie. Leerlingen met de Turkse nationaliteit behoorden van 2005 tot 2007 nog tot de top drie, maar deze groep is in de loop van de jaren vervangen door leerlingen met andere nationaliteiten.

Er is sprake van een grote stijging van OKAN-leerlingen met Afghaanse nationaliteit, en op vijf jaar tijd zijn deze leerlingen opgeschoven van de tiende naar de eerste plaats. Uit de tabel blijkt overigens dat een aantal nationaliteiten maar één keer aanwezig zijn in de top tien. Het volgende jaar worden deze leerlingen ingehaald door OKAN-leerlingen met andere nationaliteiten. Reden hiervoor is dat het in sommige gevallen gaat over tijdelijke migratie.

Elke onthaalleerling heeft sterktes en eerder verworven competenties, maar de schoolse bagage die deze jongeren vanuit hun land van herkomst meebrengen, is zeer verscheiden en uiteenlopend. Sommigen volgden een vorm van secundair onderwijs, anderen kregen amper de kans om school te lopen.

Leerkracht zijn in OKAN-klassen

Leerkrachten die les geven aan onthaalleerlingen kunnen met verschillende moeilijkheden geconfronteerd worden, die vaak een extra dimensie krijgen in deze klassen:

- spijbelproblematiek
- moeilijke lesomstandigheden door verschillende talen en verschillende achtergronden van leerlingen
- continue toestroom en uitstroom van leerlingen
- niet-vlottende communicatie tussen school en ouders

Schooljaar	Aantal meldingen	Totaal aantal lln (regelmatig + vrij)	% op totaal aantal meldingen in gewoon voltijds secundair	% op aantal leerlingen in voltijds OKAN
2005-2006	97	1663	3,1%	5,8%
2006-2007	119	1488	5,3%	8%
2007-2008	97	1626	4%	6%
2008-2009	113	1791	4,2%	6,3%
2009-2010	141	2357	3,1%	6%

Bron: Jaarrapport 2008-2010, Ministerie van Onderwijs & Vorming¹²

Over de jaren heen schommelt het aandeel van problematische afwezigheden van OKAN-leerlingen rond de 6 procent. Het aandeel van OKAN-leerlingen in het totaal aantal spijbelaars schommelt tussen de 3 en 5 procent. Dit is een zeer hoog percentage daar het aandeel van OKAN-leerlingen maar 0,54 procent uitmaakt van de totale schoolbevolking in het voltijds secundair onderwijs. Er is dus sprake van een oververtegenwoordiging van een zeer kleine groep.

Heel wat van deze leerlingen hebben te kampen met traumatische ervaringen. Deze jongeren hebben hun land van herkomst vaak op een abrupte en ongewenste manier (moeten) verlaten en komen in een nieuwe omgeving terecht. Onder hen bevindt zich een kleine groep van asielzoekers en vluchtelingen. Sommigen van deze jongeren hebben in oorlogsomstandigheden geleefd en hebben aanpassingsproblemen.

In België leven ouders en kinderen soms in moeilijke omstandigheden, waardoor er in hun hoofd en omgeving onvoldoende rust is om te studeren. Het is belangrijk dat leerkrachten en zorgverstrekkers oog hebben voor mogelijke hiermee samenhangende symptomen. Hoewel deze symptomen van individu tot individu verschillen is het toch mogelijk enkele tendensen te onderscheiden naargelang de leeftijd. Jongere leerlingen hebben eerder te maken met somatische klachten, terwijl oudere leerlingen vaker te kampen hebben met nachtmerries, concentratieproblemen, depressies, een gevoel van onzekerheid over de toekomst, enzovoort¹³.

Al deze factoren kunnen een invloed hebben op de schoolcarrière van deze kinderen wat zich kan uiten in antisociaal gedrag zoals spijbelen.

Het hele jaar door stromen nieuwe leerlingen de onthaalklas binnen. Anderstalige nieuwkomers spreken elk hun eigen taal, hebben verschillende achtergronden en scholingsniveaus. Onderlinge verschillen tussen de leerlingen maakt het voor leerkrachten moeilijk om les te geven. Zij dienen rekening te houden met

¹² <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundaironderwijs/okan/uitgangspuntenOkan.pdf>

¹³ Vluchtelingen in de klas. Vademecum Socio-emotionele opvang van vluchtelingenkinderen'. 2000, p.20

verschillende factoren zoals de verschillende leefwerelden en de schoolse bagage van de leerlingen. Flexibiliteit is een basisvoorwaarde voor leerkrachten in het OKAN-onderwijs.

Ouders van anderstalige leerlingen zien onderwijs als hefboom voor integratie, maar hebben soms een weinig realistisch beeld van het Vlaamse onderwijs. Informatie over het onderwijssysteem en de studierichtingen hebben ze vaak via kennissen of burens vernomen¹⁴. Communicatie tussen ouders van OKAN-leerlingen en de school verloopt niet altijd even vlot. Uit bevraging blijkt dat ouders van OKAN-leerlingen zelden naar oudercontacten, openschooldagen en informatiedagen gaan. Dit impliceert echter niet dat ouders niet begaan zijn met de schoolcarrière van hun kind. Sommige anderstalige ouders, afkomstig uit een andere (school)cultuur, zijn niet gewend om zich actief op te stellen en hebben het soms moeilijk met de grote betrokkenheid die van hen verwacht wordt¹⁵. Vaak zijn deze ouders bezig met overleven en ondervinden ze veel moeite op het vlak van huisvesting en tewerkstelling. Het beeld dat deze ouders niet begaan zijn met de toekomst van hun kinderen wordt tegengesproken door onderzoek waarin ouders in een zwakke sociaal-economische positie immers wensen dat hun kinderen succes hebben op school¹⁶.

Er dient extra aandacht te worden besteed aan OKAN-leerlingen met een Roma-achtergrond. Veel Romajongeren zijn niet in een school ingeschreven en in vergelijking met andere groepen haken ze vaker de studies af en plegen ze vaker schoolverzuim¹⁷.

Romajongeren hebben bij aankomst in België meestal een lage scholingsgraad ten gevolge van armoede en segregatie in het land van herkomst. Hierdoor bevinden ze zich in een situatie van kansarmoede. Vaak hebben ze ook geen wettige verblijfsvergunning, waardoor ze geen recht op werk of sociale bijstand hebben. Financiële nood zet sommige ouders aan om hun kinderen in te schakelen om mee voor een inkomen te zorgen. Onderwijs vormt op dat moment geen prioriteit en de focus gaat eerder uit naar het overleven.

Bij jongeren ouder dan twaalf jaar die nog nooit naar school zijn geweest, is de opgelopen leerachterstand moeilijk te overbruggen. Veel van deze jongeren zijn analfabeet en voelen zich onder andere daardoor niet thuis in de onthaalklas. Net zoals bij veel Roma-jongeren is er ook bij de ouders sprake van een grote graad van analfabetisme. Veel Roma-ouders zijn zelf niet naar school geweest, wat zich kan uiten in een gebrek aan betrokkenheid bij het onderwijs van hun kinderen. Ook hebben vele Roma-ouders in het land van herkomst te leiden gehad onder negatieve schoolervaringen en discriminatie. Demotivatie bij deze jongeren kan uiteindelijk leiden tot schoolverzuim. Sociale en culturele drempels maken dat sommige Roma-families moeite hebben om hun kinderen op regelmatige wijze naar

---

¹⁴ Taal als sleutel'. 2007, p.13

¹⁵ Een kwalitatief onderzoek naar de verwachtingen van leerkrachten en ouders wat betreft hun onderlinge communicatie binnen het Gentse OKAN-onderwijs'. 2009, p.32

¹⁶ Ibidem, p.16

¹⁷ <http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showSchriftelijkeVraag.action?id=556145>

school te sturen. In bepaalde hechte Roma-milieus kunnen waarden en normen van de school botsen met de traditionele waarden, waardoor de ouders minder geneigd zijn hun kinderen naar school te sturen¹⁸.

De verscheidenheid aan achtergronden van de leerlingen in onthaalklassen maakt het les geven niet vanzelfsprekend. Leerkrachten moeten de talenten en competenties van deze leerlingen een plaats kunnen geven en gebruiken. Scholen moeten vaak de beste methode zien te vinden om al deze leerlingen zo goed mogelijk op te vangen. Daarbij is het eveneens belangrijk om de reeds verworven competenties van leerlingen ook op het vlak van de beheersing van de eigen taal naar waarde te schatten en als meerwaarde te beschouwen voor de ontwikkeling van hun onderwijsloopbaan.

Hoe gebeurt de opvolging na de OKAN-klas?

Voor vele OKAN-leerlingen lijkt één jaar onthaalonderwijs te beperkt om voldoende Nederlands te leren. Een tweede jaar in de onthaalklas is enkel mogelijk indien de leerling geen volledig jaar les in de onthaalklas heeft gevolgd, analfabeet is of een zeer lage vooropleiding heeft.

Ongeveer de helft van de OKAN-leerlingen blijft les volgen binnen dezelfde school als de onthaalklas. Leerlingen die doorstromen binnen de onthaalschool halen meer A-attesten en zijn minder onderhevig aan het watervalsyndroom. Van de leerlingen die in het ASO starten, blijft 23 procent in het ASO en behaalt er goede resultaten. In vergelijking met andere leerlingen zitten onthaalleerlingen twee keer minder in TSO en vijf keer meer in DBSO. Het percentage onthaalleerlingen in het BUSO is dubbel zo hoog als het gemiddelde percentage van de totale schoolbevolking¹⁹.

Overgang van de onthaalklas naar de reguliere klas is een belangrijk knelpunt. Anderstalige nieuwkomers stromen na het onthaalonderwijs nog te vaak door naar het beroepsonderwijs. De kloof tussen de vaardigheden die ex-onthaalleerlingen ontwikkelen in de OKAN-klas en de verwachtingen van het regulier onderwijs zijn soms te groot. Vraag en aanbod dienen beter op elkaar afgestemd te worden²⁰.

Leerlingen die naar de vervolgschool overgaan hebben nood aan begeleiding. Enerzijds is er ondersteuning nodig bij de overstap van de onthaalklas naar de vervolgschool en anderzijds is opvang in de nieuwe school ook van groot belang.

Sinds 2006 kunnen onthaalleerlingen die doorstromen naar het regulier onderwijs gebruik maken van vervolguren die door een vervolgcoach worden ingevuld. De vervolgcoach is een brugfiguur tussen het onthaalonderwijs en het reguliere onderwijs. De coach is verantwoordelijk voor de opvolging van de ex-nieuwkomer en speelt relevante informatie over het schoolse gebeuren door naar de verschillende onderwijsinstellingen. De vervolgcoach biedt niet enkel ondersteuning aan leerlingen die naar het regulier onderwijs overstappen, maar hij staat ook leerkrachten uit de vervolgschool bij. Hij zorgt ervoor dat de overgang naar het

¹⁸ 'Met één achterste kan je niet op twee paarden zitten' Roma-leerlingen op de schoolbanken'. 2010, p.5

¹⁹ Onthaalonderwijs 2008-2010'. s.d., p.21

²⁰ Een aparte aanpak? De opvang van ex-onthaalklassers in het reguliere onderwijs'. 2002, p.3

regulier onderwijs minder moeizaam verloopt voor beide partijen.

Om de doorstroming vlotter te laten verlopen, organiseren onthaalscholen ook snuffelstages, daar kunnen onthaalleerlingen een aantal uurtjes les volgen in de vervolgschool en zich een beeld vormen over het regulier onderwijs. Zo komen ze ook in contact met autochtone leerlingen in de klas.

Na het doorlopen van het onthaaljaar worden de anderstalige nieuwkomers geïntegreerd in het regulier onderwijs. De instroom van leerlingen vindt plaats op basis van een beslissing van de toelatingsklassenraad of op basis van leeftijd²¹.

Suggesties ter verbetering van de integratie van onthaalleerlingen

In te toekomst zou het eventueel wenselijk zijn dat:

- het aanbod van OKAN verbreedt naar alle scholen en niet enkel in scholen met veel GOK-leerlingen;
- OKAN-aanbod (liefst) in middenscholen georganiseerd wordt, zodat oriëntatie van leerlingen niet beperkt wordt door het aanbod van de school waarin OKAN ingebed wordt;
- er in elke regio een evenredige spreiding is van het aanbod over ASO en TSO/BSO-scholen;
- het aantal vervolguren uitgebreid wordt;
- er specifieke aandacht naar Romajongeren uitgaat;
- communicatie tussen ouders en school verbeterd wordt;
- er meer flexibele leertrajecten in het onthaalonderwijs mogelijk zijn;
- er meer aandacht is voor het werken met divers samengestelde klassen in de lerarenopleiding;
- er onderwijs in eigen taal aangeboden kan worden.

OKAN-klassen zijn zeer divers. Leerlingen verschillen in leeftijd, scholingsgraad, nationaliteit en intredingsmoment. Al deze factoren maken de taken voor leerkrachten en de interactie tussen leerkrachten en leerlingen zeer complex. De klassen kunnen homogener worden opgesteld door leerlingen per scholingsgraad of intredingsmoment te groeperen. Dit kan gerealiseerd worden door vaste instapmomenten te bepalen, en door het criterium van ten minste 25 leerlingen per OKAN-klas te schrappen.

GOK staat voor Gelijke Onderwijskansen en een GOK-leerling is een leerling die in aanmerking komt voor GOK-uren in het kader van het ondersteuningsbeleid. Leerlingen die tot GOK behoren, voldoen aan één of meer van deze vijf criteria: het kind ontvangt een schooltoelage, de ouders behoren tot de trekkende bevolking, de

---

²¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13123#4.2>, 2012

moeder heeft geen diploma van het secundair onderwijs, de thuistaal is niet het Nederlands en het kind verblijft tijdelijk of permanent buiten het eigen gezin²².

De vrijheid van ouders om een school naar wens te kiezen wordt beperkt door OKAN-klassen slechts in een aantal scholen te organiseren. Uit onderzoek blijkt dat jongeren die hun onderwijsloopbaan starten in de OKAN-klassen voorzien in een specifieke school hun verdere loopbaan meestal in diezelfde school uitbouwen²³. Hierdoor wordt hun keuze voor onderwijsrichtingen vaak ook beperkt tot het aanbod aanwezig in die school. Een evenredige spreiding van het studieaanbod kan hieraan tegemoet komen en de organisatie van onthaalklassen in middenschoolen lijkt een goede oplossing. Hierdoor hebben leerlingen na de middenschool een brede waaier aan keuzemogelijkheden.

Elke schoolgemeenschap krijgt 22 extra uren om een vervolgcoach aan te nemen. Dit betekent dat een school met een groot aantal OKAN-leerlingen en een school met een klein aantal OKAN-leerlingen dezelfde middelen krijgt. Een evenredige verdeling van de middelen is wenselijk.

Heel wat Romajongeren komen maar sporadisch naar de onthaalklas of stoppen halverwege met de studies. Dit maakt dat ze de taal onvoldoende beheersen. Om hen toch onderwijs te kunnen verzekeren, kan een afwijking voor deze leerlingen aangevraagd worden. Belangrijk in dit geval is de vroegtijdige registratie van deze problematiek.

Leerplicht zou ook voor kinderen zonder wettig verblijf afdwingbaar moeten zijn. Spijbelaars dienen worden opgevolgd door bemiddelaars die dichtbij de gemeenschap staan. Deze bemiddelaars moeten een brug zijn tussen Romajongeren en de school. De school moet toegankelijk zijn en mag geen financiële drempel vormen. Zo kan de school bijvoorbeeld een aantal materiële voordelen creëren voor de meest behoeftigen zoals gratis schoolmateriaal, gebruik van douches,..

Moeilijke communicatie en afwezigheid van sommige ouders blijkt zich voor te doen in het OKAN-onderwijs. Uit onderzoek blijkt dat kinderen het beter doen op school als de ouders betrokken zijn bij de schoolactiviteiten en de kinderen thuis gestimuleerd worden²⁴. Om de kansen van deze jongeren te optimaliseren is het belangrijk dat leerkrachten contact kunnen leggen met de ouders. De taalbarrière kan weggenomen worden door gebruik te maken van een tolk en door informele ontmoetingsmomenten te organiseren.

In buurten zonder onthaalklassen worden leerlingen opgevangen in het reguliere onderwijs. Hieruit blijkt dat leerlingen in de eerste drie maanden zeer snel nieuwe zaken oppikken, vooral in de praktijkgerichte lessen. Integratie met leeftijdgenoten in het reguliere onderwijs verloopt ook vlot. Volgens sommige leerkrachten hebben

---

²² 'Een kwalitatief onderzoek naar de verwachtingen van leerkrachten en ouders wat betreft hun onderlinge communicatie binnen het Gentse OKAN-onderwijs'. 2009. p.9

²³ 'Onthaalonderwijs 2008-2010'. s.d., p.21

²⁴ 'Het school-oudercontract. Naar een betere samenwerking tussen school en ouders'. 2011. p.9

anderstalige nieuwkomers baat bij een meer flexibele opvang. Bepaalde leerlingen leren een taal sneller aan en zouden sneller moeten kunnen doorstromen naar het reguliere onderwijs. Het onthaaljaar mag geen automatisme worden, maar dient individueel bepaald te worden op basis van de capaciteiten van de leerling. Leerlingen die meer tijd nodig hebben om de taal aan te leren, kunnen langer worden opgevangen in de onthaalklas naar gelang hun behoeften²⁵. Het onthaaljaar zou dan vervangen worden door een onthaalperiode.

We leven steeds meer en meer in een multiculturele samenleving. Daarom is het belangrijk dat in de lerarenopleiding voldoende aandacht wordt besteed aan de gevolgen van diversiteit. Leerkrachten spelen een zeer belangrijke rol in de doorstroming van leerlingen en dienen op de hoogte te zijn van de verschillende methodieken die er bestaan om aan een diverse klasgroep les te geven.

Om te voorkomen dat taalachterstand ook achterstand in andere vakken veroorzaakt, kan met in het begin van het traject de eigen taal als instructietaal gebruiken mits in een school bijv. voldoende leerlingen met dezelfde taalachtergrond aanwezig zijn. Het is echter niet de bedoeling om het Nederlands naar achter te schuiven. Doelstelling blijft de doorstroming naar het reguliere onderwijs te vergemakkelijken. Lessen in de eigen taal bieden anderstalige nieuwkomers bovendien emotionele steun. Leerlingen die de eigen moedertaal beter beheersen, leren een tweede taal sneller aan omdat ze een basis hebben waarop ze verder kunnen bouwen²⁶. Nadeel aan dit voorstel is dat het niet altijd praktisch realiseerbaar is. De doelgroep is te divers om aan de behoeften van elke taalgroep tegemoet te kunnen komen.

---

²⁵ 'Een aparte aanpak? De opvang van ex-onthaalklassers in het reguliere onderwijs'. 2002, p.2

²⁶ 'Schooltrajecten van ex-onthaalklassers uit Oostende'. 2005. p.95

Tot slot

Elk jaar komen er anderstalige nieuwkomers naar Vlaanderen op zoek naar een betere toekomst. Families ontvluchten het land van herkomst omwille van uiteenlopende redenen zoals: economische en familiale redenen, armoede, oorlog of discriminatie.

Kinderen van deze nieuwkomers komen terecht in het Vlaams onderwijssysteem. Opvang van deze jongeren is van groot belang daar onderwijs nog steeds één van de voornaamste sleutels is tot maatschappelijke participatie en integratie. OKAN-klassen proberen tegemoet te komen aan de noden van jonge nieuwkomers.

Onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers zijn begin jaren '90 opgericht in het kader van 'onderwijsvoorrangsbeleid ten aanzien van migranten'. Bedoeling is om anderstalige jongeren het Nederlands aan te leren, zodat ze voldoende taalkennis hebben verworven om het reguliere onderwijs in te stappen. Tijdens de beginjaren van het onthaalonderwijs was de leerlingen-populatie eerder homogeen, terwijl de OKAN-klas er vandaag de dag veel diverser uitziet. Leerlingenaantallen zijn gestegen, en er is een grotere variëteit in landen van herkomst.

Leerkrachten en scholen staan voor grote uitdagingen. Leerlingen die verschillen in leeftijd, taal en achtergrond zitten allemaal in dezelfde klas. Instroom en doorstroom van leerlingen doorheen het schooljaar maken het voor leerkrachten soms moeilijk om op een volwaardige manier les te geven.

Na een jaar in de onthaalklas mogen jongeren overgaan naar het reguliere onderwijs. Voor velen onder hen is een jaar in de onthaalklas echter onvoldoende om het Nederlands onder de knie te krijgen. De overstap van de onthaalklas naar het reguliere onderwijs is niet zo eenvoudig voor deze leerlingen. Ze verlaten de veilige omgeving van de onthaalklas en komen in een nieuwe omgeving terecht. Om de overgang naar het regulier onderwijs zo vlot mogelijk te laten verlopen, worden ex-onthaalleerlingen bijgestaan door een vervolgcouch. Die coach staat ook tijdens het schooljaar ter beschikking van de leerling.

Anderstalige nieuwkomers zijn vaak heel gemotiveerde leerlingen met een rijkdom aan mogelijkheden. Om deze jongeren de beste toekomstmogelijkheden te verzekeren, moet er blijvend geïnvesteerd worden in het onthaalbeleid voor anderstalige nieuwkomers. Elk kind zou de kans moeten krijgen om zijn talenten te kunnen ontwikkelen en te optimaliseren. Het is belangrijk dat deze leerlingen na een moeizame schoolcarrière niet in de werkloosheid terechtkomen. Investeren in deze leerlingen betekent een investering in de maatschappij.

Bibliografie

Boeken

Geurts, Koen. "2010. Met één achterste kan je niet op twee paarden zit-ten. Roma-leerlingen op de schoolbanken. Antwerpen, Plantyn.

VLOR. 2000. Vluchtelingen in de klas. Vademecum Socio-emotionele op-vang van vluchtelingkinderen. Leuven-Apeldoorn, Garant.

Artikelen

Ramout, Griet. 2002. "Een aparte aanpak? De opvang van ex-onthaal-klassers in het reguliere secundair onderwijs." Vonk 2:3-22

Rapporten

Ministerie van Onderwijs en Vorming. 2011. Onthaalonderwijs 2008-2010. Brussel, AgODI.

Thesissen

Pouseele, Bauke. 2005. Schooltrajecten van ex-onthaalklassers uit Oostende. Artevelde Hogeschool.

Storme, Marijke. 2009. Een kwalitatief onderzoek naar de verwachtingen van leerkrachten en ouders wat betreft hun onderlinge communicatie bin-nen het Gentse OKAN-onderwijs. Ugent.

Van Ael, Gerd. 2007. Taal als sleutel. Tips voor de ondersteuning van anderstalige leerlingen. KUL.

Vergaderingen

"Commissie voor Onderwijs en Gelijke kansen. 2011. Vergadering van 25/11/2011 over de onthaalklassen van anderstalige nieuwkomers". 2011. Vlaams Parlement.

Vlaams parlement. Schriftelijke vraag van dhr. Wille Paul aan minister Vandenbroucke i.v.m. schoolverzuim - Roma-kinderen. Vraag nr. 218 op 04/03/2009

Websites

"Het inschrijvingsrecht". 2012. Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming. April 23, 2012 (<http://www.ond.vlaanderen.be/gok/ouders/inschrijvingsrecht/>).

"Het school-ouder contract. Naar een betere samenwerking tussen school en ouders". 2011. CPS Onderwijsontwikkeling en advies. April 27, 2012 (<http://mweb.bicat.com/blob/VERSOUND9999.pdf>).

"Interne richtlijnen voor de behandeling van de afwijkingsaanvragen op de toelatingsvoorwaarden van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs." s.d. Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming. April 3, 2012 (<http://www.pov.be/upload/1258038521.pdf>).

"OKAN, onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers." 2012. Vrij Technisch Instituut Aalst. April 10, 2012 (<http://www.vti-aalst.be/algemeen.asp?vid=3>).

"Onderwijsaanbod. Wat kan ik waar studeren." 2012. Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming. Maart 25, 2012 (<http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijt.asp?hs=311&fusie=F&studie=1081&nis=&app=50>).

"Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers." 21/09/2011. Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming. April 23, 2012 (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13800>).

"Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het gewoon voltijds secundair onderwijs." 2012. Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming. November 29, 2012 (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13123#4.2>).

"Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomer OKAN." 03/05/2012. AgODi - Agentschap voor Onderwijsdiensten. Mei 05/05/2012 (<http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/nieuwsbrievenrapporten/rapporten/onthaalonderwijs/default.htm>).

Steunpunt Inburgering & Integratie
Universiteit Antwerpen
Bezoekadres: Lange Nieuwstraat 55
Postadres: Prinsstraat 13
B-2000 Antwerpen

Tel.: +32 3 265 59 63

E-mail: steunpuntieni@ua.ac.be

Website: <http://www.steunpuntieni.be>